

Talent nie je všetko, aj ľudia s talentom sa sami dokážu zničiť

[dennikn.sk; 24/09/2017; Jana Németh ; Zaradenie: Kultúra]

<https://dennikn.sk/889082/talent-nie-je-vsetko-aj-ludia-s-talentom-sa-sami-dokazu-znicit/?ref=rss>

Som nekomplikovaný tvorca, hovorí o sebe ilustrátorka Daniela Olejníková. Urobila už sedemnást knížiek a ďalšie čakajú na tlač. My sme jej obrázkami zaplnili celé pondelkové noviny.

Ilustrátorka Daniela Olejníková. Foto N – Tomáš Benedikovič

Priznáva, že rokmi si už vypestovala profesionálnu deformáciu. Na pultoch kníhkupectiev neomylnne siaha najmä po knihách, ktoré dobre vyzerajú, a až potom po tých druhých, ktoré sú obsahovo dobré, ale na ich dizajn akosi vo vydavateľstve nezvýšilo. Ak ich už z nejakého dôvodu napokon kúpi, má na to stratégiu - obalí ich do novinového papiera. Len nech nevidno pôvodnú obálku.

"Viem, je to hrozné, úplný poklesok. Je pre mňa ťažké mať knihu, ktorá je možno dobrá, ale škaredá. Tak veľmi by som si niektoré chcela kúpiť, ale nejde mi to," hovorí so smiechom Daniela Olejníková. Neplatí však podľa nej, že tie, čo dobre vyzerajú, sú aj naozaj dobré. Mnohé už z rúk sklamane odložila.

Ak však otvoríte jednu z kníh, ktoré ilustrovala, je veľmi málo pravdepodobné, že by sa vám stalo čosi podobné. Za posledných osem rokov ilustrovala sedemnást kníh, mnohé z nich si odniesli rôzne ocenenia, ďalšie už čakajú nachystané na tlač.

A teraz jej prácu spomedzi takmer štyristo prihlásených autorov z celého sveta ocenila aj medzinárodná porota Bienále ilustrácií Bratislava. "Je to super pocit. Na BIB som chodila ešte ako dieťa, prezerala som si všetky tie obrázky a hovorila si – to by bolo, keby som raz vydala vlastnú knihu a ešte aj mala vystavené ilustrácie na BIB-e. Ale v tom čase to bol len taký detský sen."

Daniela Olejníková - Prechádzka, 2017.

Ilustrácia z knihy Katarína Kucbelová - Vie, čo urobí, vydalo vydavateľstvo Artforum v roku 2013.

Mladí dostali šancu

Dnes má už od cien a mét podobného charakteru trochu odstup. Dôležitejšie je pre ňu iné – či má z práce dobrý pocit. Ten sa podľa nej totiž nedá ani zaplatiť. Ale je pravda, že uznanie od ľudí, ktorých si váži, alebo ceny jej predsa v niečom pomáhajú. "Vďaka nim mám potom pri práci na ďalších knihách o trochu viac 'na háku'. Viac si dôverujem a dokážem sa na seba spoľahnúť. Nerýpem do seba zbytočne a nechám sa unášať tým, ako sa mi kniha postupne vyvíja," hovorí Daniela Olejníková.

Iste, sú aj mesiace, keď nad konceptom iba premýšľa a cíti, že ešte ani len nie je na stope, ale vraví, že sa tým zbytočne netrápi. "Som asi nekomplikovaný tvorca, sú takí, čo sa aj trápia, ale ja spokojne pracujem, a tak mi to vyhovuje. Talent nie je všetko, aj kopa ľudí s talentom sa dokáže zničiť, lebo si nevedia veriť," hovorí.

Jej to s ilustráciou išlo postupne. Na bratislavskú Vysokú školu výtvarných umení totiž nastúpila do ateliéru maľby, po roku však prestúpila na grafiku a až tam sa naplno začala venovať ilustrácii. Nie všetci v jej okolí to vnímali ako krok správnym smerom. V tom čase nebola grafika práve na výslni, kým maľba začínala svoj boom. Delenie na "vysoké umenie" či "nízke" však Daniela Olejníková považuje za hlúposť a zdá sa jej, že časy, keď sa to dialo, sú už našťastie preč.

"Cítim, že mám obrovské šťastie. Myslím, že pred desiatimi rokmi by som nemala toľko príležitostí, koľko ich mám dnes. Niečo sa naozaj zmenilo. A som si istá, že na začiatku tej zmeny bolo združenie Asil vedené Milošom Koptákom. Nám – mladým, to vtedy veľmi pomohlo. Vydavatelía začali chodiť na našu stránku a obzerali sa aj po nových, neoverených menách."

Z knihy Jiří Dvořák - Hávedník, Artforum a Baobab, 2015.

Marettimo, 2017.

Rozhovor, 2015.

Ako vznikajú knihy

Každá z kníh, na ktorých pracovala, má svoj vlastný príbeh. V melónovom cukre od Richarda Brautigana aj Neviditeľné mestá Itala Calvina boli tými vysnívanými, na ktorých pracovala ešte oveľa skôr, než tušila, že by raz naozaj mohli vyjsť. "Každá má špecifický príbeh, niekedy si ma nájde autor, inokedy vzniká celý nápad spoločne a často je to aj tak klasicky, keď ma osloví priamo vydavateľstvo," hovorí ilustrátorka.

To bol aj prípad Hávedníka, knižky o rôznorodých živočíchoch vyvolávajúcich zväčša odpor či strach, ktorú napísal Jiří Dvořák. "Čítala som jeho Rostlinopis a veľmi sa mi to celé páčilo, aj text, aj ilustrácie. Dokonca som si hovorila – veď toto je presne to, čo chcem robiť, prečo to už niekto urobil?" hovorí Daniela Olejníková. O pár mesiacov prišla ponuka z českého Baobabu s tým, že Jiří Dvořák napísal čosi podobné, akurát že namiesto rastlín ide o živočíchy, a či by do toho nešla. Napokon knižka vyšla v Česku a aj u nás vďaka Artforu.

"Bola som z toho nadšená. A konečne som sa mohla vrátiť k linorezu, ktorý je mojou srdcovou záležitosťou ešte od školy. Dlho na to nebola príležitosť, ale už keď som dostala rukopis, bolo mi jasné, že sem sa to bude hodiť," hovorí. Na celej knihe spolupracovala s grafickým dizajnérom Palom Bálikom, ktorý bol kedysi jej pedagógom. Až sa jej zdá nevďačné, že ona dostala cenu za ilustrácie, lebo veľa vecí vymysleli spolu – od múch sediacich spolu za stolom, pojedajúc rôzne obludnosti, až po žiarivé reflexné farby, v ktorých knižku vytlačili. "Lino má starinársky punc, tak sme si povedali, že ho trochu oživíme, všetci nám hovorili, že tie farby sú prišli šialené, ale funguje to," hovorí Daniela Olejníková.

Druhá kniha, za ktorú dostala jablko na BIB-e, vznikala celkom inak. Na Ukrajine, v krčme. Za jedným stolom sa tam stretli ľudia z OZ Brak, autor textu Marek Vadas a ona. "A zrazu ten nápad vznikol. Myslela som si, že upadne do zabudnutia a sú to len také krčmové reči a plány, ale Marek to naozaj napísal. V tomto prípade sme si to rozdelili na polovicu, on má spodnú časť knihy, kde plynie text, a ja tú vrchnú, kde mi vznikla línia behu."

Z knihy Italo Calvino - Neviditeľné mestá, Artforum, 2017.

Ilustrácie z knihy Marek Vadas - Útek, vydalo OZ Brak v roku 2016 a Labyrint, 2017.

Nevyhýba sa ničomu

Väčšinu ilustrácií robí Daniela Olejníková digitálne, hoci stále pomýšľa aj na návrat k akvarelu či maľbe. Pri digitálnej ilustrácii je podľa nej najdôležitejšie to, čo človek nepoužije. "Autor si vždy musí vybrať, tak ako pri akejkoľvek inej technike. A digitálna tvorba je práve o nastavení mantinelov a nie o tom, že treba využiť všetko. Preto keď začínam robiť na knihe, urobím si vlastný arzenál, balík toho, čo budem používať. Napríklad si poviem, že nebudem používať žiadne štruktúry, alebo naopak, zvolím štruktúry, ale vyberiem si iba dve. Zvolím si stopu štetca konkrétnej veľkosti a potom s tým už

nehýbem, nemiešam do toho ďalšie možnosti a dodržiavam iba nástroje, ktoré som si zvolila," vysvetľuje.

Nad tým, ako má kniha vyzerieť, najprv iba premýšľa, teda, to je v tom lepšom prípade, keď má dost času a nemusí ihneď začať kresliť. Potom robí prvé ilustrácie, pri ktorých zisťuje, či bude fungovať postup, aký si zvolila. Po dvoch-troch je to už vraj pomerne jasné, štýl sa vykryštalizuje a potom už v ňom ďalej pokračuje.

Pred dvoma rokmi robila aj na editoriálových ilustráciách pre Modrého koníka, čo bola v jej portfóliu nová skúsenosť. Pochvaľuje si ju však. "Snažím sa nevyhýbať ani komerčným projektom, ak ma majú kam posunúť, a práve toto bol ten prípad. Dostala som koláčový graf, napríklad s odpoveďami na otázku, ako si respondentky vyberajú produkty podľa farby obalu, a mala som to pretlmočiť do vizuálnej podoby. Dali mi absolútnu slobodu a bola to naozaj výborná skúsenosť. Odvtedy som už robila viacero editoriálových ilustrácií, nie je ich veľa, ale tešia ma. Snažím sa vyhýbať iba projektom, pri ktorých nemám z práce radosť a mám tak pocit, že ide o stratený čas alebo v prípade, ak mi ako referenciu ukážu prácu niekoho iného. Môže to byť akýkoľvek veľký klient, snažím sa nerobiť v tom kompromisy," hovorí.

So Zlatým jablkom BIB-u na poličke sa teraz necíti na ilustrátorský dôchodok, skôr by si priała viac času na vlastné voľné grafiky a autorskú knihu. Nápady sa jej hromadia v skicároch, a kým ich podľa rýchlej kresby dokáže identifikovať, všetko je vraj v poriadku. Príležitosť na ne určite príde. A potom sa možno stihne prihlásiť aj do iných súťaží vo svete. "Niekedy sa to aj stane, ale zväčša prešvihnem termín," hovorí so smiechom.

Posledné dva roky však bola súčasťou európskeho programu Transbook, ktorý prináša do malých krajín veľké ilustrátorské mená a z malých krajín zas vyváža ilustrátorov von. "Za dva roky som s nimi často cestovala, videla veľké knižné veľtrhy aj tie menšie. A aj preto sa mi dnes ťažko hovorí o našom Bienále ilustrácií. Mám síce k nemu vzťah od detstva a je super získať cenu, ale keď človek vidí, ako to funguje inde, ako sa dá ilustrácia vystavovať a aké sprievodné programy sa dajú urobiť, ťažko sa to porovnáva."

Keď počas veľtrhu prídete do Bologne, z každého plagátu v meste je vraj jasné, že sa tam deje niečo veľké. "Viem, to je veľký komerčný veľtrh, ale dá sa nájsť aj množstvo iných porovnaní. Napríklad, v Londýne funguje známy festival Elcaf – East London Comics & Art Festival. Vedela som o ňom roky a vidieť ho naživo bol naozaj zážitok. A potom som zistila, že za ním stojí iba niekoľko ľudí. Nie všetko je iba o peniazoch," hovorí Daniela Olejníková.

Ilustrátorka Daniela Olejníková. Foto N - Tomáš Benedikovič

Daniela Olejníková

1986

Študovala na bratislavskej Vysokej škole výtvarných umení. Prvá kniha jej vyšla v roku 2009 v Asia-e, združení, ktoré podporovalo mladú generáciu ilustrátorov. Odvtedy ilustrovala spolu sedemnást kníh, ktoré vyšli v slovenských aj českých vydavateľstvách, medzi najznámejšie patria knihy V melónovom cukre, Liek pre víčka, O kresbe, čo ožila, Hávedník, Útek a Neviditeľné mestá od Itala Calvina. Venuje sa aj voľnej tvorbe a nevyhýba sa ani komerčným projektom.